

Елин Пелин
Лаборатория

Селото се пробуди в мъгла. Гъста есенна мъгла, която покриваше всичко и висеше като парцали по стрехите, по дърветата, по затрътнените огради на дворищата.

Николай Сенов излезе на чардака на тяхната къща и погледна. И като видя тая непрогледна мъгла, в която всичко се губеше, лицето му неприятно се смръщи. Стана му още по-тежко.

Николай Сенов преди осем месеца се върна от странство, дето свърши по химия. От два месеца той беше в столицата да търси работа и снощи се върна отчаян.

Той вложи всичката си енергия и направи всичко, което можеше да направи един човек с отлична диплома в ръка, със специални препоръки от своя знаменит в цяла Европа професор, за да постъпи на служба, но не можа. Нещо повече, той се унижава да търси препоръка и от видни партизани, които току-що бяха дошли на власт. Ходи даже при някои министри, но напразно.

Той се върна унижен и оскърбен, захвърли дипломата в долапчето, дето бяха наредени книгите му, които бе събирал още като ученик в гимназията, не вечеря, не каза нищо на домашните си и си легна мрачен.

Мрачен стана и тая сутрин. Неговото младежко, хубаво и умно лице бе тъжно. Усмивката, която винаги го озаряваше, беше изчезнала. И сега, когато изгуби всяка надежда, той се изправи на селския беден чардак срещу гъстата мъгла, непроницаема като неговото бъдеще.

– Какво да се прави?

От два месеца той повтаряше тоя въпрос хиляди пъти, повтори го и сега, но отговор нямаше. Отговорът беше тая непрогледна мъгла, която лежеше пред него и в която се губеше всичко.

Старият му баща излезе от къщи с вечната си кашлица и потъна някъде в двора.

Николай Сенов затули очите си с ръка.

– Срам ме е от стария. Потъна в борчове за мене, съсипа имота си и здравето си, и сега накъде? Как ще се оправдаят дългогодишните му надежди, с които живееше досега?

Пред очите на Сенов се мяркаха унизителните и недостойни картини от последните два месеца, когато той заедно със стотици службогонци стоеше пред вратите на министерствата и се натискаше пред кабинетите на разни началници. И покрай това той си спомни хубавите, светлите, просторните, прекрасно наредените университетски лаборатории, дето той и неговите другари работеха, облечени в дълги, чисти бели блузи.

Колко хубави години прекара той в тия прекрасни лаборатории! И се пак той бързаше да излезе. Той искаше да се нареди на работа в живота, който в неговата младежка чистота му се виждаше подобен на тая светла, просторна лаборатория, дето владее тишина, жива любознателност и спокойна работа.

Но ето, че животът бил друга лаборатория, нечиста, неприветлива, неуредена. Тук няма спокойни, любознателни работници, съсредоточени изследвачи. Тук алчни, лоши, подозрителни, нечестни и посредствени хора протягат ръце и всеки се мъчи да изтръгне залька от устата на другия.

– Какво да се прави?

Николай Сенов влезе в къщи. Майка му, макар и стара жена, шеташе пъргаво около огъня и готвеше нещо.

Тя видя мрачното лице на сина си и се помъчи да го развесели, като почна да му разправя разни закачки за момите в село. Николай остана мрачен, той дори не чуваше думите на старата.

– Днес ти готвя едно хубаво ястие. Ти много го обичаше, като беше малък, но няма да ти обадя какво е – подхвана пак майка му.

Николай погледна часовника.

– Не, майко – каза той. – Аз няма да стоя за обяд. Ще отида да се разходя до Листово.

– У, в тая мъгла, синко!

– Нищо, близо е. Да видя приятели.

– При учителката ли? – каза весело майка му. – Тя идва у нас. Много ми харесва.

Николай не каза нищо, а се облече и излезе.

Той пристигна в Листово към обяд и се отби в училището, дето имаше стари познати учители. След това заедно с някои от тях отиде в кръчмата, дето се хранеха. Над Листово нямаше мъгла. Тук светеше хубаво есенно слънце и на душата на Сенов беше по-леко.

В кръчмата на една маса, заобиколен от петима селяни младежи, седеше агента Лольо. Всички бяха пияни. Лольо говореше нещо високо, но като влязоха учителите, млъкна и устреми нахален поглед към Цветкова.

– Каква неприятност – каза тя като на себе си и отведе другарите си на една отстранена маса в ъгъла.

– Виж ги, виж ги, учители, интелигенция, едно добър ден няма да кажат – обади се Лольо предизвикателно.

– Казахме бе, Лольо, ама ти не ни обърна внимание – каза шеговито

един от учителите.

Учителката наведе глава.

– Кой е тоя? – запита тихо Николай.

– Не е тукашен. Някакъв агент. Организатор, от нововластниците. Назначава на служби, дава препоръки и пие. През ден, през два се мъкне тук. Другото нека каже Цветкова – рече един от учителите и се засмя.

Цветкова наведе засрамено глава.

– Какво мога да кажа? Отвратителен ми е. Заплашва ме с уволнение. Пише ми глупави писма.

Сенов вдигна глава и изгледа презрително пияния агент.

– Ти какво ме гледаш? – обърна се към него Лольо. – Гледай нея. Нали за нея си дошъл... Да не мислиш, че не знам. Поздравявам ви, госпожица Цветкова. Най-последно многоочаквания ви гост пристигна. Честито!

Сенов скочи, но учителят, който беше до него, го задържа.

– Не се разправяй, Николай. Ще имаш само неприятности. По-добре да излезем отук.

– Да отидем у дома – каза Цветкова. – Подир обяд няма училище, ще постоим там.

Те станаха набързо и излязоха заедно със Сенов, който трепереше от гняв. Зад него се чу циничен смях и заканително ръмжене.

Сенов вървеше мълчалив, гневен, с наведена глава. Тая случка го погнуса. Той си спомни пак за хубавата университетска лаборатория и се видя там, сред своите млади другари с белите блузи, наредени около дългите мраморни маси, отрупани със стъкленици, епруветки и разни инструменти. От стъкления потон пада мека, приятна, матова светлина. Чува се лек шум от работа, мярка се симпатичната и бодра фигура на стария професор. А тука?

Цветкова вървеше до него. Тя видя неговото тъжно, замислено лице и леко се докосна до ръката му.

– Николай, не обръщай внимание. Тук това е обикновено нещо. Хората станаха лоши, но какво да се прави. Ела у дома. Има много нещо да ти приказвам. Боже, та ти съвсем ме забрави.

– Обидно ми е – каза Сенов, – обидно ми е и срамно. Струва ми се, че потъвам в някакво нечисто блато.

– Ти си в лошо настроение. Ще ти мине.

Сенов с учителите стоя у Цветкова до късно. Есенният ден се свърши. Учителите се разотидоха. Тръгна да си отива и той. Беше вече тъмно, а мъглата, която отзарана лежеше над неговото село, сега бе паднала

и тук.

Олга Цветкова го изпрати до пътната врата.

Сенов възви по тясната уличка, мина разровения дол, дето течеше мътна вадичка, и излезе при градините. Оттам въз баирчето почваше пътя за неговото село. Беше тъмно. Мъглата като че беше се сгъстила и той едвам налучкваше пътя. Той вървеше бодро. След срещата му с Цветкова в душата му бяха се събудили нови светли надежди.

Когато измина последните градински огради, иззад гъстите сливащи, които тулеха пътя, отведнаж изскочиха няколко души с големи тояги в ръце и извикаха:

– Стой!

Сенов спря изненадан и уплашен. Докато се опомни, няколко удара се стовариха върху главата му и той падна.

Сенов лежа дълго време. Най-после се освести, дигна глава и седна. Беше съвсем тъмно. В селото лаеха кучета. Виеше му се свят.

Той попипа лицето си. То цяло бе обляно с лепкава, съсирена кръв. Той стана бързо, постоя, помисли да се върне в Листово за помощ, но после се обърна и тръгна в тъмнината за към своето село. Като се качваше по стръмното, мъглата все повече и повече оредяваше и когато излезе горе на равното, над него се просна ясно високото небе, осяено със звезди.

Краката му омаляха и той седна край пътя да си почине. Далече някъде се виждаха светлините в неговото село. Стана му студено.

Остри болки като въглени го пареха по темето на главата, той сложи ръката си върху болното място, усети, че омалява, и легна.

В душата му не гореше ни гняв, ни омраза, ни зли чувства. Там се бе събрала на топка обида, която бе заседнала в гърдите му като страшна, мъчителна жажда, която той не можеше да утоли. Обида и срам.

Някаква сладка, лека дрямка го взема. Той се помъчи да стане, но тя го притискаше и унасяше.

Стори му се, че лежи върху мраморна маса в лабораторията, под една грамадна лупа, през която подробно го разглежда старият негов професор и го обръща с малки щипци. Наоколо по масите, облечени в дълги бели блузи, наведени над инструментите, работят съсредоточено млади хора. И всички бързат, и всички мислят за живота. И всеки иска по-скоро да свърши, да иде там, да работи и да бъде пръв.

КРАЙ

© Елин Пелин

Източник: Словото

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5613>]